



DALYKO (MODULIO) APRAŠAS

| | | |
|--|---|--------------|
| Dalyko (modulio) pavadinimas lietuvių kalba | Dalyko (modulio) pavadinimas anglų kalba | Kodas |
| Mitologinė leksika | Mythological vocabulary | |

| | |
|---|--|
| Dėstytojas (-ai) | Padalinys (-iai) |
| Koordinuojantis: prof. dr. Birutė Jasiūnaitė Kitas (-i): | VU Filologijos fakultetas, Baltijos kalbų ir kultūrų institutas, Baltistikos katedra, Universiteto g. 5, Vilnius |

| | |
|-----------------------|-------------------------------|
| Studijų pakopa | Dalyko (modulio) tipas |
| Pirmoji | Pasirenkamasis |

| | | |
|-------------------------------------|----------------------------|----------------------------|
| Igyvendinimo forma | Vykdyto laikotarpis | Vykdyto kalba (-os) |
| Auditorinis ir savarankiškas darbas | Pavasario semestras | Lietuvių |

| | |
|---------------------------------------|--|
| Reikalavimai studijuojančiajam | |
| Išankstiniai reikalavimai: - | Gretutiniai reikalavimai (jei yra): - |

| | | | |
|---|------------------------------------|--|------------------------------------|
| Dalyko (modulio) apimtis kreditais | Visas studento darbo krūvis | Kontaktinio darbo valandos | Savarankiško darbo valandos |
| 5 | 130 | 48 val.: 32 val. paskaitų ir 16 val. seminarų | 82 valandos |

| |
|---|
| Dalyko (modulio) tikslas |
| Supažindinti studentus su mitologinės leksikos pagrindinėmis sąvokomis ir teoriniais tyrimo principais, pristatyti lietuvių ir kitų giminių tautų mitinių būtybių pavadinimus ir aptarti juos, pabrėžiant panašumus bei skirtumus. Kursas padės studentams suvokti kalbos ryšius su folkloru ir etnine kultūra, ugdyti gebėjimus kritiškai ir kūrybiškai mąstyti. |

| | | |
|--|---|---|
| Dalyko (modulio) studijų rezultatai | Studijų metodai | Vertinimo metodai |
| Studentai, klausydami kurso, įgis naujos informacijos ir supratimo apie mitologinę leksiką kaip savarankišką mokslinio tyrimo sritį. | Probleminės interaktyvios teorinės paskaitos. Modulio šaltinių bei teorinės klausimo literatūros studijavimas. | Kaupiamasis vertinimas. Formuojamasis vertinimas (viso semestro metu). Kurso pabaigoje – egzaminas raštu. |
| Studentai sugebės pamatuoti, remdamiesi logine argumentacija, analizuoti mitonimų raišką ir motyvaciją, lyginti įvairių kalbų mitonimus, komentuoti jų panašumus ir skirtumus. | Probleminės interaktyvios teorinės paskaitos. Grupės diskusija seminarų metu. Pranešimo rengimas, informacijos paieška. Teorinės literatūros analizė. | Kaupiamasis vertinimas. Formuojamasis vertinimas (viso semestro metu). Pranešimo vertinimas. Kurso pabaigoje – egzaminas raštu. |
| Studentai įgis komunikacinių įgūdžių, išmoks aiškiai, logiškai formuluoti ir pateikti auditorijai pagrindinius savo darbo teiginius, išmoks dirbti grupėje. | Pranešimo rengimas ir skaitymas. Teorinės literatūros analizė. | Kaupiamasis vertinimas. Formuojamasis vertinimas. Pranešimo vertinimas. |

| | | |
|--------------|-----------------------------------|--|
| Temos | Kontaktinio darbo valandos | Savarankiškų studijų laikas ir užduotys |
|--------------|-----------------------------------|--|

| | Paskaitos | Konsultacijos | Seminarai | Pratybos | Laboratoriniai darbai | Praktika | E. mokymas(is) | Visas kontaktinis darbas | Savarankiškas darbas | Užduotys |
|--|-----------|---------------|-----------|----------|-----------------------|----------|----------------|--------------------------|----------------------|--|
| 1. Mitologinės leksikos samprata. Jos šaltiniai: senieji raštai, žodynai, tautosakos tekstai. Senujų autorių (J. Lasickio, M. Mažvydo, M. Daukšos ir kt.) informacija apie lietuvių dievus. Mitologinės leksikos tyrimų ryšys su kitomis humanitarinėmis disciplinomis: folkloristika, etnologija, mitologija. | 8 | | 4 | | | | | 12 | 14 | Skaityti literatūrą: Zinkevičius Z., Lietuvių kalbos istorija 2, 1987, 88–97; Skardžius P., lietuvių mitologiniai vardai, 1996, RR 4, 640–648; Ališauskas V., Jono Lasickio pasakojimas apie žemaičių dievus, 2012, 109–119; Jasiūnaitė B. Lietuvių velniavardžiai, 2018, 14–18; |
| 2. Mitonimai ir jų rūšys. Dievavardžiai (teonimai). Velniavardžiai ir laumėvardžiai. Aitvaro pavadinimai. Vaiduoklių ir žaltykšlių pavadinimai. Vaikų baubų pavadinimai. Mitonimų vartoseną ir eufemistinis pobūdis. Mitologinės leksikos tyrimo aspektai: arealinis, semantinis, kilmės aspektas. | 6 | | 2 | | | | | 8 | 10 | Marcinkevičienė R., Eufemijos grimasos, 1998, 75–78. Vėlius N., Chtoniškoji lietuvių mitologija, 2011, 92–95; Jasiūnaitė B., Iš lietuvių mitologinės leksikos: baubas bei jo padermė, 2001, 171–172. Rasti LLD I 10 lopšinių tekstų su vaikų baidyklų pavadinimais. Pakomentuoti juos. Rasti LKŽe 15 formulinių keiksmų su mitinių būtybių pavadinimais. Pakomentuoti juos. |
| 3. Lietuvių mitonimai semantiniu aspektu. Motyvuoti ir nemotyvuoti mitonimai. Mitonimų skirstymas pagal motyvuojantį požymį. Įvairių mitinių būtybių pavadinimai pagal gyvenamąją vietą, jų raiška ir motyvacija. Spalva kaip velniavardžių motyvuojantis požymis. | 6 | | 2 | | | | | 8 | 10 | Jasiūnaitė B., Lietuvių velniavardžiai, 2018, 2, 3 sk.; Jasiūnaitė B. Iš lietuvių mitologinės leksikos: <i>baubas</i> bei jo padermė, 2001, 184–185; Valk U., The Black Gentleman, 2001, 51–56; Rasti eufemizmų žodyne (Holder 2003) 15 mitonimų, kuriuos motyvuoja spalva, pakomentuoti juos. |
| 4. Mitinių būtybių pavadinimai pagal kūno dalis. Kūno trūkumas (luošumas) kaip mitonimus motyvuojantis požymis. Mitinių būtybių pavadinimai pagal joms būdingą veiksmą ar funkciją. | 6 | | 4 | | | | | 10 | 12 | Vėlius N., Chtoniškoji lietuvių mitologija, 2011, 308–316; Jasiūnaitė B., Lietuvių velniavardžiai, 2018, 4, 5, 6, sk.; Jasiūnaitė B., Iš lietuvių mitologinės leksikos: Baubas bei jo padermė, 2001, 179–184; Perskaityti LTsIV, VV ir papasakoti 5 mitologines sakmes apie velnio a) antropomorfinę, b) zoomorfinę, c) mišrią išvaizdą; Perskaityti LTsIV ir papasakoti 5 mitologines sakmes apie laumes, iš kurių matyti jų veiksmi: audimas, verpimas, vaikų auginimas. |
| 5. Mitinių būtybių pavadinimai pagal būdo savybes. Mitonimai kilmės aspektu. Skolintieji velniavardžiai ir laumėvardžiai. Slavų ir germanų kilmės mitonimai, jų paplitimas Lietuvoje. | 6 | | 4 | | | | | 10 | 12 | Jasiūnaitė B., Lietuvių velniavardžiai, 2018, 7, 9, 10 sk.; Vėlius N., Chtoniškoji lietuvių mitologija, 2011, 302–305, 533–537; |

| | | | | | | | | | | | |
|--|----------|--|----------|--|--|--|--|--|--|-----------|--|
| Tikriniai mitonimai. Senieji lietuvių dievavardžiai. Velnių ir laumių tikriniai vardai. Hebrajų, graikų, lotynų, germanų, slavų, baltų kilmės tikriniai mitonimai. | | | | | | | | | | | Dini P. U., Prūsų E 708 ir lietuvių baubis, 2010, 184–188; Karaliūnas S., Apie vieną demonologinį vietovardį, 1970, 256–261; Remiantis žodynais, rasti mūsų velniavardžio <i>nelabasis</i> atitikmenų kitose kalbose; Remiantis P. U. Diniu ir S. Karaliūnu, paaiškinti teonimo <i>Jaučių baubis</i> ir aitvaro pavadinimo <i>kaukas</i> kilmę. |
| 6. Pranešimo rengimas. Pranešimo trukmė seminaro metu: 10-15 min. | | | | | | | | | | 12 | Pranešimo pasirinkta tema rengimas, savarankiška teorinės literatūros paieška ir studijavimas. |
| 7. Pasirengimas egzaminui, egzaminas raštu. | | | | | | | | | | 12 | Atsakymas į tris atvirusius klausimus. |
| Iš viso | 3 | | 1 | | | | | | | 48 | 82 |

| Vertinimo strategija | Svoris proc. | Atsiskaitymo laikas | Vertinimo kriterijai |
|--|--------------|-----------------------|--|
| Egzaminas raštu: atsakymas į tris atvirusius klausimus | 60% | Egzaminų sesijos metu | Vienas klausimas maksimaliai vertinamas 2 balais (iš viso – 6 balai). Vertinamas samprotavimų apie mitologinę leksiką pagrįstumas, sugebėjimas kūrybiškai aiškinti teorines išklaudyto kurso problemas. 2 balai: atsakymas rodo puikias žinias ir analitinius gebėjimus, yra aiškus, išsamus, logiškas, struktūruotas; 1,5 balo: atsakymas rodo vidutinį studento pasirengimą, jam trūksta logikos ir aiškumo; 1 balas: atsakymas neišsamus, pasitaiko faktinių klaidų, pasirengimas menkesnis už vidutinį; 0 balų: atsakymas neatitinka minimalių reikalavimų, į klausimą neatsakyta. |
| Pranešimas | 40% | Semestro metu | Turinys (3 balai) 3 balai: turinys ir analizė išsamūs, sistemingi, išvados pagrįstos. Faktinių ir analizės klaidų nėra. Tinkamai remiamasi moksline literatūra; 2 balai: turinys ir analizė gana išsamūs, sistemingi, išvados pagrįstos. Pasitaiko šiek tiek faktinių ir analizės klaidų. Tinkamai remiamasi moksline literatūra; 1 balas: analizė neišsami, pasitaiko nemažai klaidų, nepagrįstų teiginių, ne visos išvados patikimos. Dalis mokslinės literatūros netinkama; 0 balų: turinys ir analizė paviršutiniški, išvados nepagrįstos, remiamasi netinkama literatūra. Struktūra ir kalba (1 balas) 1 balas: pranešimo struktūra aiški, logiška, yra visos reikiamos dalys (įvadas, dėstymas, išvados). Mintys dėstomos aiškiai. Kalbant orientuojamasi į klausytojus. Į klausimus atsakoma užtikrintai; 0,5 balo: struktūra gana aiški, logiška, yra visos reikiamos dalys. Kalbant kartais pritrūksta kontakto su klausytojais, atsakoma ne į visus klausimus; 0 balų: pranešimo struktūra neaiški, trūksta kurios nors dalies. Kalbant painiojama, dažnai pritrūksta kontakto su klausytojais. Į klausimus atsakyti nesugebama. |

| Autorius | Leidimo metai | Pavadinimas | Periodinio leidinio Nr. ar leidinio tomas | Leidimo vieta ir leidykla | Prieiga internete ar VU bibliotekoje |
|----------|---------------|-------------|---|---------------------------|--------------------------------------|
|----------|---------------|-------------|---|---------------------------|--------------------------------------|

| Privalomoji literatūra | | | | | |
|-----------------------------------|------------------------------------|--|--|--|-------------------|
| Skardžius P. | 1996 | Lietuvių mitologiniai vardai | In Skardžius P., Rinktiniai raštai, 4, 634–648 | Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas | |
| Zinkevičius Z. | 1987 | Lietuvių kalbos istorija. Iki pirmųjų raštų. | 2 | Vilnius: Mokslo | |
| Dini U. P. | 2010 | Prūsų E 708 ir lietuvių <i>baubis</i> | In Dini U. P., Baltų filologijos studijos, 184–188 | Vilnius: LKI | |
| Valk U. | 2001 | The Black Gentleman. Manifestations of the Devil in Estonian Folk Religion | | Helsinki: Academia Scientiarum Fennica | |
| Vėlius N. | 2011 | Chtoniškoji lietuvių mitologija | | Vilnius: Aidai | |
| Ališauskas V. | 2012 | Jono Lasickio pasakojimas apie žemaičių dievus | | Vilnius: Aidai | |
| Jasiūnaitė B. | 2001 | Iš lietuvių mitologinės leksikos: <i>baubas</i> bei jo padermė | Baltistica 35 (2), 171–191 | | www.baltistica.lt |
| Jasiūnaitė B. | 2018 | Lietuvių velniavardžiai | | Vilnius: VU leidykla | |
| Karaliūnas S. | 1970 | Apie vieną demonologinį vietovardį | In: Merkinė, 256–261 | Vilnius: Vaga | |
| Marcinkevičienė R. | 1998 | Eufemijos grimasos | Kalbos kultūra 71, 75–78 | | |
| Papildoma literatūra | | | | | |
| Šmitas P. | 2004 | Latvių mitologija | | Vilnius: Aidai | |
| Sturluson S. | 2017 | Edda | | Vilnius: Akademine leidyba | |
| Mikhajlov N. | 1997 | Vieno šaltinio lingvistinės – mitologinės reabilitacijos klausimu: Jono Lasickio De Diis Samagitarum | Naujasis židinys – Aidai 11–12, 449–454 | | |
| Mažiulis A. | 1938 | Pasakiškasis maumas | Gimtasai kraštas 2–4, 521–522 | | |
| Толстой Н. И. | 1995 | Откуда дьяволы разные? | In: Толстой Н. И., Язык и народная культура, 245–249 | Москва: Индрик | |
| Черепанова О. А. | 1983 | Мифологическая лексика Русского Севера | | Ленинград: Наука | |
| Žodynai ir kiti šaltiniai: | | | | | |
| LKŽe= Naktinienė G. (vyr. red) | 1941–2002, el. versijos 2005, 2008 | Lietuvių kalbos žodynas | 1–20 | LKI | www.lkz.lt |
| LLD I= A. Jonynas (ats. red.) | 1980 | Lietuvių liaudies dainynas. Vaikų dainos | 1 | Vilnius: Mokslo | |
| VV= Basanavičius J. (sud) | 1998 | Iš gyvenimo vėlių bei velnių | | Vilnius: LLTI | |
| LTsIV= | 1967 | Lietuvių tautosaka. Pasakos, | 4 | Vilnius: | |

| | | | | | |
|--------------|------|---|--|---|--|
| | | sakmēs, pasakojimai, orācijas | | Mokslas | |
| Holder R. W. | 2003 | How not to say what you mean. Oxford dictionary of Euphemisms | | Oxford: Oxford Universit y Press | |

ATNAUJINTA 2023 09 28